

"Αρχιτεκτονικές κουβέντες" με την Μπούκη Μπαμπάλου-Νουκάκη

Μανώλης Οικονόμου - 22/02/2021

Συνέντευξη με αφορμή το νέο της βιβλίο "8+1 κείμενα για την αρχιτεκτονική και την πόλη"

Πρόσφατα κυκλοφόρησε το πολύ ενδιαφέρον βιβλίο της ομότιμης καθηγήτριας ΕΜΠ κας Μπαμπάλου, με τίτλο "8+1 κείμενα για την αρχιτεκτονική και την πόλη" (εκδόσεις DOMA), που είναι και η αφορμή αυτής της κουβέντας μας (δείτε την παρουσίαση [ΕΔΩ](#)). Ένα βιβλίο που διατυπώνει τις σκέψεις της για την αρχιτεκτονική στο πλαίσιο της πόλης, αλλά και για την αρχιτεκτονική των πολλαπλών νοημάτων. Προσεγγίσεις που, όπως γράφει, έχουν τη ματιά μιας εν δράσει αρχιτεκτόνισσας. Δράττομαι της ευκαιρίας να

αναγάγω τις σκέψεις της στο σήμερα, ώστε να διερευνήσουμε τον ρόλο της αρχιτεκτονικής, και κατ' επέκταση του αρχιτέκτονα, σε ένα περιβάλλον χωρίς "φανερές" -τουλάχιστον- αρχιτεκτονικές πρωτοπορίες.

Εισαγωγική εικόνα: Διαμέρισμα Le Corbusier, φωτογραφία Αναστασία Νουκάκη

Μ.Ο: Συμπληρώνουμε σχεδόν έναν χρόνο που η πανδημία μάς επέβαλε να "ανακαλύψουμε" ξανά τον δημόσιο χώρο της πόλης. Σε μια πόλη που αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς, και η αρχιτεκτονική θα έπρεπε να διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο. Αντί αυτού, έχουμε παραδείγματα που δίνουν το στίγμα ότι δεν χρειαζόμαστε τους αρχιτέκτονες (βλέπε νέος σχεδιασμός της Ομόνοιας, μεγάλος περίπατος, λόφος Στρέφη). Πώς πιστεύετε ότι πρέπει να αντιδράσουν οι αρχιτέκτονες; Και ποιος θα πρέπει να είναι ο ρόλος των φορέων;

Μ.ΜΠ: Οι φορείς μας αποδεικνύονται πολύ αδύναμοι να υποστηρίξουν τα δικαιώματά μας. Έτσι, οι όποιες προτάσεις των Δήμων χαρακτηρίζονται γενικά από αποσπασματικότητα, έλλειψη μελέτης και κατανόησης των συγκεκριμένων τόπων, επεμβάσεις συχνά μεμονωμένες και ασύνδετες, που αγνοούν την ιστορικότητα του τόπου. Παράδειγμα η Ομόνοια, όπου, διαγράφοντας μια πλειάδα διαγωνισμών, ο Δήμος εγκατέστησε στην πλατεία δύο μεμονωμένα αντικείμενα, το τεράστιο σιντριβάνι που κατακλύζει τον χώρο και το γλυπτό του Ζογγολόπουλου, σε παράθεση χωρίς να «συνομιλούν» μεταξύ τους, ενώ ανάμεσά τους αμήχανα τοποθετήθηκε μια πινακίδα ενημέρωσης για την ιστορία της πλατείας, που μάλλον δεν κατανοήθηκε επαρκώς... Η Πλατεία εμφανίζεται ως ένας τόπος αφιλόξενος. Οι μετανάστες -που είναι οι επικρατέστεροι επισκέπτες τού χώρου, και γενικά των δημόσιων χώρων της πόλης, καθώς ανασαίνουν από τα ασφυκτικά δωμάτια που διαμένουν και συχνά μοιράζονται με βάρδιες- περιπλανώνται στον χώρο χωρίς τη δυνατότητα να καθίσουν κάπου... Εμείς μόνο τώρα με τον εγκλεισμό ανακαλύψαμε τον περίπατο, την απόλαυση των χώρων της πόλης, χωρίς τραπέζια και καρέκλες να τους κατακλύζουν. Στη Βαρκελώνη, ένα πολύ μικρό ποσοστό του δημόσιου χώρου επιτρέπεται να καταλαμβάνουν οι ιδιώτες με τον εξοπλισμό τους. Στη χώρα μας αντίθετα αποτελούν το βασικό έσοδο των Δήμων.

Μια παρατήρηση: το Hondos παρουσιάζεται ως χορηγός της αποκατάστασης του γλυπτού του Ζογγολόπουλου, ενώ ήταν αυτό που με το κτίριό του, το Hondos Center, μετέτρεψε ένα ραδινό μοντέρνο κτίριο σε έναν συμπαγή όγκο που «καταπιέζει» την κλίμακα της πλατείας, και κυρίως τα μοναδικά νεοκλασικά της. Το χρησιμοποιώ ως παράδειγμα στα μαθήματα, για να κατανοήσουν οι φοιτητές πως δεν πρέπει να σχεδιάζουν ερήμην του context, των συμφραζόμενων.

Κρίσιμος ο δημόσιος χώρος. Δύσκολα γίνονται αποδεκτές καινοτομίες που δεν αποτελούν απλούς καλλωπισμούς, αλλά εισάγουν διαφορετική αντίληψη για τον χώρο. Όπως συνέβη με την αντίδραση που προκάλεσε η Πλατεία Κολωνακίου του Δημήτρη και της Σουζάννας Αντωνακάκη, που «άνοιξε» την πλατεία συνδέοντάς την οπτικά και νοηματικά με τον Εθνικό Κήπο. Αλλά αυτά δεν συμβαίνουν μόνο σε εμάς. Το αστικό γλυπτό του Richard Serra *Tilted Arc*, που συνέτεινε στη διαφορετική αίσθηση του χώρου της Federal Plaza της Νέας Υόρκης όπου είχε στηθεί, αφαιρέθηκε μετά από δίκη που προκάλεσαν οι εργαζόμενοι στα περιβάλλοντα κτίρια της πλατείας, κυρίως κυβερνητικά, γιατί τους άλλαξε τον τρόπο που είχαν συνηθίσει να διασχίζουν τον χώρο! Ο κόσμος δυσκολεύεται να αποδεχτεί μια ανατροπή, μια διαφοροποίηση της κατάστασης που έχει συνηθίσει, ανεξάρτητα αν η νέα πρόταση αξιοποιεί καλύτερα τον χώρο. Αντιδρούν στο νέο...

Βίλα katsura_θέα στους κήπους από το δωμάτιο του τσαγιού

Μ.Ο: Σε ένα τέτοιο μη ευνοϊκό περιβάλλον, αντιθέτως, προκηρύσσεται πληθώρα αρχιτεκτονικών διαγωνισμών και παράγεται αξιόλογο αρχιτεκτονικό έργο, που μένει όμως στα συρτάρια των αρχιτεκτόνων. Πώς πιστεύετε ότι μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτό το παράδοξο;

Μ.ΜΠ: Είναι αλήθεια πως γίνονται τελευταία περισσότεροι διαγωνισμοί στην Ελλάδα, και όχι μόνο, για υπαίθριες διαμορφώσεις παρά για κτιριακά έργα. Αλλά αποτελούν, στην καλύτερη περίπτωση, ενδιαφέρουσες ασκήσεις επί χάρτου για τους μελετητές που αντιλαμβάνονται τους διαγωνισμούς ως πεδίο πειραματισμού, έρευνας και διατύπωσης πρωτότυπων προτάσεων, αν και μερικές φορές η επιλογή των επιτροπών είναι συντηρητική... Είναι βέβαια κρίμα που δεν υλοποιούνται. Δεν ξέρω πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί αυτό το παράδοξο, όπως το αποκαλείτε, αλλά δυστυχώς ο Δημόσιος τομέας στη χώρα μας έχει πληγεί τρομαχτικά ήδη από τον καιρό της κρίσης, και τώρα με την πανδημία καταρρέει. Και όμως, τα δημόσια έργα θα ήταν αυτά που θα τόνωναν την οικονομία και θα ανέστυραν από την κατάρρευση όλο το δυναμικό που συμμετέχει στον τομέα της οικοδομής, κρίσιμο για την Ελλάδα.

Η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη έχασαν τη μεγάλη ευκαιρία να αναδιαμορφώσουν τον χώρο της πόλης με τη δημιουργία του μετρό. Τα έργα του προγραμματίζονται ερήμην της πόλης, και της σύγχρονης και της αρχαίας. Έτσι, ο σχεδιασμός του επιπέδου της πόλης δεσμεύεται από τα έργα του μετρό, ενώ τα αρχαιολογικά ευρήματα μεταφέρονται αλλού... Παράδειγμα η Πλατεία Συντάγματος, όπου βρέθηκε η πιο εκτεταμένη συνοικία εργαστηρίων βιοτεχνών. Αντί να τα κρατήσουν in situ και να είναι επισκέψιμα ή έστω ορατά μέσω της διαδικασίας μετάβασης στις αποβάθρες, τα «εξόρισαν» στην Πανεπιστημιούπολη του Ζωγράφου και τα προφύλαξαν κάτω από ένα απερίγραπτο στέγαστρο, μια ογκώδη ανερμήνευτη κατασκευή, που συνηθίζει το Υπουργείο Πολιτισμού να εγκαθιστά σε πολλούς αρχαιολογικούς χώρους. Μόνο μερικά αποσπασματικά θραύσματα εκτίθενται σε βιτρίνες στον χώρο του σταθμού.

Η Θεσσαλονίκη αποτελεί μια άλλη περίπτωση, καθώς εκεί αποκαλύφθηκε, όπως ήταν φυσικό, η κατά μήκος της Εγνατίας ρωμαϊκή πόλη. Τα ψηφιδωτά που ήρθαν στο φως αξιολογούνται από τους ειδικούς ως ισάξια της Ραβέννας. Η κακοδαιμονία είναι οι συνεχείς παλινδρομήσεις και ανατροπές των αποφάσεων των φορέων, όταν αλλάζουν οι διοικήσεις. Το έργο μας *Ανάπλαση του Άξονα Αχειροποίητου - Αγίας Σοφίας* στη Θεσσαλονίκη, που ένα τμήμα του έχει ήδη υλοποιηθεί και αποτελεί ζωντανό κομμάτι της πόλης, ενώ είχε δημοπρατηθεί και επόμενο τμήμα του και είχε εγκατασταθεί και ο εργολάβος, σταμάτησε με τη νέα διοίκηση του Δήμου για άγνωστους λόγους...

Μ.Ο: Μετά τη δεκαετή πολλαπλή οικονομική κρίση, το κέντρο της πόλης ζει μια νέα άνοιξη ως τόπος κατοικίας αλλά και τουριστικός προορισμός, δοκιμάζοντας αρκετές φορές τις αντοχές της, με περιοχές όπως η Κυψέλη να επιστρέφουν στον χάρτη και να αποκτούν ξανά ζωή. Ποιες αλλαγές πιστεύετε ότι πρέπει να γίνουν στον ιστό της πόλης, ώστε να μπορέσει να υποστηρίξει αυτές τις δομικές αλλαγές;

Μ.ΜΠ: Αν είχα κάτι να προτείνω, θα ήταν η δημιουργία δημόσιων χώρων στις συνοικίες που ασφυκτιούν. Θεωρώ πρωτεύοντα τον σχεδιασμό του δημόσιου χώρου της πόλης, τον σχεδιασμό του εδάφους, όπου αναφέρονται και αξιοποιούνται τα κτίρια. Η Αθήνα αναρριχήθηκε και στραγγάλισε το μοναδικό ανάγλυφό της, με τους περίοπτους τόπους, τους λόφους της αποκομμένους από το σώμα της. Θα έπρεπε να αρχίσει η αντίστροφη μέτρηση, η εισχώρηση του φυσικού στοιχείου στην πόλη με την ενοποίηση λόφων, ή την αποκάλυψη των εγκιβωτισμένων ρεμάτων, όπως οραματιζόμαστε και επεξεργαζόμαστε στις διπλωματικές εργασίες με τους φοιτητές, αλλά και όπως προτείναμε στην περίπτωση του Λόφου Φιλοπάππου, στη μελέτη στο πλαίσιο Ενοποίησης των Αρχαιολογικών Χώρων της Αθήνας. Μελέτες, μελέτες όμως αναξιποίητες. Η πόλη χρειάζεται ανάσες, παύσεις, κενά, που θα της επιτρέψουν να επιβιώσει χάριν των κατοίκων της. Μελετούσα πρόσφατα τις διαφοροποιήσεις της Πλατείας του Αγίου Μάρκου στη Βενετία, όπου ο χώρος άλλαζε βάθος προκειμένου να δεχτεί τον διαφορετικό σε αναλογίες αλλά και έμφαση ναό. Κτίριο και δημόσιος χώρος σε μια αλληλεπίδραση, σε μια στενή συσχέτιση. Αντίθετα, πόσο λίγη προσοχή δίνεται σε αυτή τη σχέση στην Ελλάδα. Παράδειγμα το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, με την παντελή έλλειψη δημόσιου υπαίθριου χώρου. Τι θα ήταν το *Baubourg* χωρίς τις πλατείες που το πλαισιώνουν και το αναδεικνύουν και συλλέγουν τον κόσμο γύρω του; Ή, παρατηρήστε τα Βυζαντινά μνημεία της Θεσσαλονίκης, «πνιγμένα» ασφυκτικά από τον αστικό ιστό. Η Αχειροποίητος, ένα από τα σημαντικότερα μνημεία της, υποβαθμισμένη με μια *cour anglaise* μπροστά της, ως τον χώρο πρόσβασής της. Η πρότασή μας στον Διαγωνισμό για την *Ανάπλαση του Άξονα Αχειροποίητου-Αγίας Σοφίας*, δημιουργούσε την απαραίτητη «αυλή- πλατεία» στο επίπεδο του ναού. Θεωρώ πως αποτελούσε το πιο σημαντικό στοιχείο της βραβευμένης πρότασής μας. Θα υλοποιηθεί άραγε κάποτε;

Alvaro Siza μουσείο Seralves-κατώφλι

Μ.Ο: Η Αθήνα διαθέτει έναν μεγάλο αριθμό κτιρίων, κυρίως γραφείων, τα οποία βρίσκουν ξανά τη θέση τους στην πόλη. Μετατρέπονται, πολλές φορές μέσα σε μια νύχτα, σε ξενοδοχεία, με σημαντικές αλλαγές στην κάτοψη και την όψη τους αλλάζοντας την ίδια στιγμή και την εικόνα της πόλης. Ποια είναι η άποψη σας για αυτήν την εφήμερη αρχιτεκτονική; Μήπως χάνεται η ευκαιρία να διαβάσουμε στην πόλη μας τα αστικά

θραύσματα ως ποιοτικά συνθετικά τοπία;

Μ.ΜΠ: Κρίσιμη παρατήρηση. Γιατί, καθώς εκσυγχρονίζονται τα κτήρια και αλλάζουν χρήσεις, η πόλη αποκτά μια εικόνα χωρίς ιστορικό βάθος, χάνει την ιστορικότητά της καθώς δεν μπορεί να αναγνωρίσει κανείς τις διαφορετικές περιόδους της. Αν και η Αθήνα διαθέτει έναν ιδιαίτερα πλούσιο και ζωντανό αστικό ιστό, ειδικά στο κέντρο της, πάντα ο κίνδυνος να ομογενοποιηθεί είναι υπαρκτός.

Καθώς η πόλη, ως αναπαράσταση και ως ουτοπία αλλά κυρίως ως πραγματικότητα, είναι το θέμα αυτής της συνέντευξης, θα ευχόμουν η εποχή μας, εποχή της κυριαρχίας της εικόνας, να μην σαρώσει τα πάντα. Στη δεδομένη συγκυρία είναι δύσκολο βέβαια να κάνεις αισιόδοξες προβλέψεις για το μέλλον της πόλης και της αρχιτεκτονικής. Παρόλα αυτά, θεωρώ πως τα νέα παιδιά, οι νεαροί συναδέλφοί μας, είναι ευαισθητοποιημένοι, υποψιασμένοι και γνωρίζουν «γράμματα», που θα τους επιτρέψουν να είναι στοχαστικοί στις αποφάσεις, στις επιλογές και στις σχεδιαστικές προτάσεις τους.

Μ.Ο: Στο βιβλίο σας κάνετε αναφορά στις θεωρητικές πολεοδομικές μελέτες αρχιτεκτόνων για τα αστικά κέντρα, και ειδικά στις μελέτες του Le Corbusier που προγραμματίζε κάθε λειτουργία της πόλης με κάθε λεπτομέρεια. Ερχόμενοι στο σήμερα, που τα αρχιτεκτονικά δεδομένα είναι διαφορετικά, μπορεί ο αρχιτέκτονας να διαδραματίσει τον ρόλο του ρυθμιστή-μελετητή που θα φέρει την ισορροπία στη μητρόπολη;

Μ.ΜΠ: Οι προτάσεις του Le Corbusier αποτελούσαν ουτοπίες, καθώς δεν τον ενδιέφερε η πραγματικότητα της πόλης. Σχεδίαζε σε ένα κενό πεδίο, *tabula rasa*. Από τις προτάσεις του έλειπαν δύο βασικοί παράγοντες: ο δημόσιος χώρος και τα δημόσια κτίρια των θεσμών που ανέδειξε με μοναδικό τρόπο ο Louis I. Kahn. Μόνο στην Chandigarh σχεδιάζει δημόσια κτίρια, το κυβερνητικό συγκρότημα, κατόπιν παραγγελίας της κυβέρνησης του νέου κράτους. Η έννοια του δημόσιου χώρου στον Le Corbusier με έχει απασχολήσει επί μακρόν, αλλά εδώ δεν θα ήθελα να επεκταθώ.

Η εποχή μας έχει απομακρυνθεί από ολιστικές θεωρήσεις της πόλης, όπως είναι οι ουτοπίες, αν και τα ουτοπικά οράματα αποτελούν πάντα την κινητήρια δύναμη της δημιουργίας. Σήμερα επικεντρωνόμαστε κυρίως σε σημειακές επεμβάσεις και όχι στη δημιουργία νέων πόλεων, όπως υπήρχε άμεση ανάγκη με τη βιομηχανική επανάσταση ή μετά τους δύο παγκόσμιους πολέμους. Υπάρχουν βέβαια και εξαιρέσεις όπως στην Κίνα, αλλά εδώ αναφέρομαι κυρίως στην Ευρώπη.

Υπάρχει μια μετατόπιση από την παραγωγή μαζικής κατοικίας παλιότερα, στη διαμόρφωση του δημόσιου χώρου ως υποδοχέα της συλλογικής, της κοινής μας ζωής. Η Βαρκελώνη αποτελεί ένα παράδειγμα. Είναι μια πόλη που έχω μελετήσει και θεωρώ υποδειγματική για τον τρόπο που αξιοποίησε το αρχιτεκτονικό δυναμικό της, αλλά και για τον τρόπο που χειρίστηκε το όλο εγχείρημα των αναπλάσεων, τη στρατηγική της. Ο Oriol Bohigas, υποστηρίζει πως ένα πολεοδομικό σχέδιο για μια δημοκρατική κοινωνία πρέπει να πάρει υπόψη του *την οσμή, την αφή, τη γεύση και τους ήχους του κόσμου που μας περιβάλλει*. Οι σημειακές επεμβάσεις, η εστίαση στο επί μέρους, δεν σημαίνει την αντιμετώπιση μιας περιοχής ως απομονωμένου κλειστού συστήματος, αλλά μιας περιοχής που συσχετίζεται και αναφέρεται στο όλον. Ο Bohigas μόλις ανέλαβε το Γραφείο Πολεοδομίας και Αστικού Σχεδιασμού της πόλης, το 1981, το ενοποίησε με το Τμήμα Δημόσιων Έργων ώστε να ελέγξουν αρχιτεκτονικά τα έργα υποδομής και να μπορέσουν να σχεδιάσουν δρόμους, πλατείες, πάρκα, εμπλουτίζοντας τον δημόσιο χώρο. Αυτή η αντιμετώπιση θεωρεί τον αρχιτέκτονα όχι ως ρυθμιστή μελετητή που θα φέρει την ισορροπία στη μητρόπολη, αλλά ως τον πλέον αρμόδιο να συντονίσει μια πλειάδα ειδικοτήτων, προκειμένου το αποτέλεσμα του σχεδιασμού να μην στηρίζεται σε οικονομικά και τεχνοκρατικά κριτήρια μόνο, αλλά κυρίως να εξασφαλίζει την ποιοτική αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Και η Βαρκελώνη νομίζω το έχει πετύχει.

Ο μάγειρας, ο κλέφτης, η γυναίκα του και ο εραστής της, Peter Greenaway, 1989. Πηγή διαδικτύου

Μ.Ο: Κλείνοντας αυτήν την πολύ ενδιαφέρουσα κουβέντα, θα ήθελα να σας πω ότι απόλαυσα, όπως είμαι σίγουρος και πολλοί άλλοι, το κεφάλαιο “Τελετουργίες” και την αναφορά σας στον σκηνοθέτη Peter Greenaway. Ποιους άλλους σκηνοθέτες, ξένους και Έλληνες, ξεχωρίζετε για την αρχιτεκτονική τους κινηματογραφική ματιά;

Μ.ΜΠ: Είναι πολλοί οι σκηνοθέτες που έχουν αρχιτεκτονική ματιά. Όπως η γαλλική nouvelle vague και ο ιταλικός νεορεαλισμός. Αλλά θα ξεχώριζα τον Wim Wenders, καθώς ενσωματώνει στο έργο του την παράδοση των παραπάνω και όχι μόνο, δηλώνοντας ως πνευματικούς του πατέρες μεταξύ άλλων του Ozu, του Truffaut, τον Tarkovsky, αλλά και τον John Ford.

Τον ενδιαφέρει η αίσθηση του χώρου περισσότερο από την ιστορία, το story που το επινοεί ειδικά για να αναδείξει τους χώρους. Ο χώρος και ο χρόνος καθορίζουν τις ταινίες του, όπως άλλωστε καθορίζουν και την αρχιτεκτονική. Ως ένας ονειροπόλος ταξιδιώτης, εραστής της Beat Generation, και του *On the road* του Kerouac, περιπλανιέται στις πόλεις του κόσμου, και μας τις παρουσιάζει μέσα από την αθώα παιδική ματιά, όπως στην *Αλίκη στις πόλεις*, όπου μας ξεναγεί στις Γερμανικές πόλεις. Ενώ στα *Φτερά του έρωτα*, που αφορά το Βερολίνο, τα πλάνα μετατοπίζονται από μια ολιστική θεώρηση της πόλης από ψηλά, σε μια περιπλάνηση στο επίπεδο του εδάφους στο βομβαρδισμένο τοπίο της Potsdamer Platz, ενώ η αφήγηση αποτελεί περιγραφή τού τόπου πριν τον πόλεμο. Μια συγκλονιστική σκηνή. Αυτές οι δύο θεωρήσεις τής πόλης αποτελούν και τον δικό μας τρόπο ανάγνωσης του χώρου, εννοώ των αρχιτεκτόνων, προκειμένου να αναλύσουμε και να κατανοήσουμε έναν τόπο. Αλλά και όταν εισχωρεί η κάμερά του στα κτίρια, επίσης περιγράφει τον χώρο, όπως στη βιβλιοθήκη- τοπίο του Scharoun.

Στο *Παρίσι Τέξας* αποδίδει την αποξένωση και την πρωτοκαθεδρία των αισθήσεων μέσα από την περιπλάνηση στις ερήμους της Αμερικής, αλλά και στις ερήμους των πόλεων. Μου θυμίζει το βιβλίο τού Jean Baudrillard *Αμερική*, όπου και αυτός μιλάει για τις ερήμους της, για μια Αμερική που ονομάζει τη *μόνη σύγχρονη πρωτόγονη κοινωνία*. Μια πολύ ενδιαφέρουσα ερμηνεία του χώρου. Ο Wenders θεωρεί ως *υπεύθυνη για την αποξένωση των ανθρώπων από τον περίγυρό τους, την εκπόρνευση της εικόνας από την αμερικάνικη κοινωνία*. Τα πλάνα του μοιάζουν σαν να βγήκαν από τον καμβά του Edward Hopper.

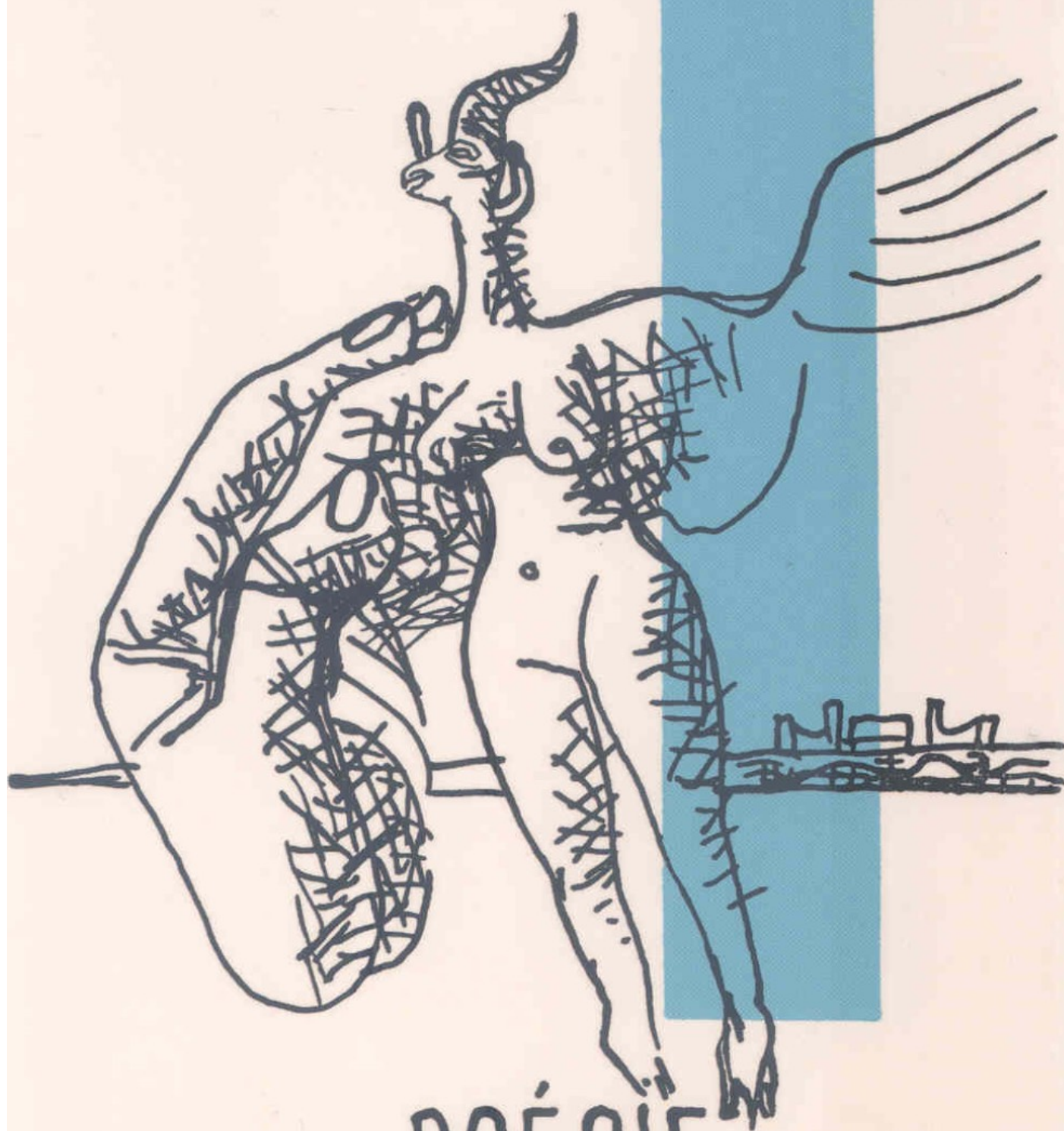
Αλλά η ταινία που αγαπώ ιδιαίτερα είναι το *Lisbon Story*, που αφορά την πρόσληψη της πόλης μέσω των ήχων. Αποτέλεσε το υλικό που καθοδήγησε, μαζί με άλλα, τους φοιτητές του Α' έτους της Αρχιτεκτονικής Σχολής στα Χανιά, το 2004, προκειμένου να σχεδιάσουν το πρώτο συνθετικό τους θέμα. Αφορμή για την ταινία, παραγγελία του Δήμου της Λισσαβόνας, αποτέλεσε για τον Wenders η μουσική των Madredeus, που πρωταγωνιστεί στην ταινία, ενώ αφετηρία των γυρισμάτων και της περιπλάνησης στην πόλη η συνοικία του Κάστρου, η Alfama. Αυτόν τον τόπο θα επιλέξουν και δύο φοιτητές μου για τη διπλωματική τους, έχοντας κατοικήσει στον τόπο, αλλά και εμπνεόμενοι από τον χώρο της ταινίας και την ιδιαίτερη ματιά του Wenders. Ο ένας από αυτούς θα σπουδάσει στη συνέχεια σινεμά...

Η Πορτογαλία με γοητεύει ιδιαίτερα. Έχω την αίσθηση πως αποπνέει μια πνευματικότητα. Ο Siza, ο de Moura, ο Pessoa, ο Saramagu, ο Tavares αποτελούν συχνά αναφορές μου.

Από ελληνικής πλευράς θα ξεχώριζα τα έργα του Θόδωρου Αγγελόπουλου, όπου ο φακός του καθώς κινείται αργά περιγράφοντας το αστικό ή φυσικό τοπίο, σου επιτρέπει να απολαύσεις τον χώρο. Έναν χώρο ποιητικό και ταυτόχρονα ιστορικό και προφητικό που σε ταξιδεύει... Τη νυχτερινή λήψη στην Πλατεία Αριστοτέλους, όπου οι δύο ποδηλάτες με τα κίτρινα αδιάβροχα διασχίζουν τον παραλιακό, στο αριστουργηματικό του έργο *Μια αιωνιότητα και μια μέρα*, θα τη θυμάμαι πάντα. Ήταν μια σκηνή που είχαμε την τύχη να παρακολουθήσουμε ζωντανά το γύρισμά της.

LE CORBUSIER

POÉSIE
SUR
ALGER

PARENTHÈSES

Le Corbusier ποιημα για το αλγέρι

Οι φωτογραφίες προέρχονται από το βιβλίο “8+1 κείμενα για την αρχιτεκτονική και την πόλη”